

Hvilke enårige plantearter bør landmanden tilså for at opnå den største positive biodiversitetsmæssige effekt på arealet, når det skal ligge brak ét år, og hvilke plantearter bør landmanden tilså hvis ansøger ønsker at lade arealet ligge brak i flere år?

Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi

Dato: 24. november 2015

Morten T. Strandberg & Rasmus Ejrnæs

Institut for Bioscience

Rekvirent:
NaturErhvervstyrelsen
Antal sider: 3

Kvalitetssikring, centret:
Jesper R. Fredshavn

AARHUS
UNIVERSITET

DCE - NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Tel.: +45 8715 0000
E-mail: dce@au.dk
<http://dce.au.dk>

Baggrund

NAER's bestilling: I forbindelse med bekendtgørelse om direkte støtte 2016 samt tilhørende vejledning om direkte støtte, der pt. er i høring med frist den 26. november 2015, har vi behov for følgende redegørelser:

Fra 2016 kommer der en ny brakmulighed, hvor ansøgerne må op-pløje arealet om foråret, hvis arealet tilsås med en blanding af frø- og nektarproducerende planter senest den 30. april. Når frøblandingen er udsået, har ansøger opfyldt aktivitetskravet for brakarealet, og arealet behøver derfor ikke at blive slået senere på året som andre brakarealer. En landmand, der anvender denne mulighed, kan dermed lade arealet henstå uden slåning fra 1. maj i det år, hvor han tilsår, indtil 15. september i det efterfølgende år, hvor slåningsperioden for brakarealer udløber. Alternativt kan landmanden vælge at tilså arealet hvert forår og dermed lade det henstå urørt indtil tilsåning. Da der ikke må være produktion på et brakareal, må der ikke udsås korn, majs eller raps i ren bestand eller en blanding, der udelukkende består af disse afgrøder.

Hensigten er at svaret vil blive skrevet ind til vejledning om direkte støtte fra 2016.

NAER har bestilt notatet via DCA, som har videresendt det til DCE. NAER ønsker et kort faktisk svar på følgende spørgsmål:

Hvilke enårige plantearter bør landmanden tilså for at opnå den største positive biodiversitetsmæssige effekt på arealet, når det skal ligge brak ét år, og hvilke plantearter bør landmanden tilså hvis ansøger ønsker at lade arealet ligge brak i flere år?

Den største biodiversitet opnås bedst ved at skabe variation. Dette gælder uanset om området ligger brak i ét eller flere år.

Det er afgørende at variationen sikrer:

- at vegetationen over en lang periode samtidig er tæt og åben, samt høj og lav,
- at der er små og større lysbrønde med bar jord,
- at der er tørre og våde områder,
- at så-blandingen ikke er homogen, dvs. der gerne må være variation i tæthed og artssammensætning på den samme mark,
- at der overvejende sås tyndt, så der også gives plads til, at områdets naturlige flora kan etablere sig fra frøbank og frøspredning fra omgivelserne,
- at vegetationen består af flere arter, slægter og familier af enårige og flerårige blomsterplanter der producerer blomster, nektar og pollen, samt store og små frø og frugter gennem hele sæsonen.
- at græsser kan indgå, og i så fald bedst i form af striber eller pletter inde i marken som giver gode vilkår for gnavere, som igen fungerer som bytte-dyr for rovdyr, rovfugle og uglere.
- at der i artsvalget tages hensyn til jordbund, topografi, klima, nedbør, nærliggende biotoper, korridorer og andre landskabselementer.

Tilsammen kan dette gavne biodiversiteten i form af herbivore, frugivore og carnivore leddyr, fugle og pattedyr.

Ved valget af arter til såning er det væsentligt at overveje følgende mulige problemer:

- det er vigtigt ikke at udså arter, som i praksis vil fungere som sinks ved at lokke flerårige værts-specialister, eksempelvis sommerfugle, til at etablere sig på arealer som omlægges eller slås. Der er eksempelvis rødlistede sommerfugle knyttet til arter som rødkløver og kællingetand, og det kan være problematisk at udså dem, hvis hele afgrøden omlægges om vinteren eller høstes forår/sommer. Hvis en del af brakarealet ikke slås eller pløjes, kan netto-effekten på biodiversitet godt være positiv selvom der sker tab af individer
- at der ikke indgår invasive arter eller arter der kan udvikle sig til invasive arter
- at overveje genetiske spørgsmål relateret til proveniens, tilpasning og floraforurening, således at det sikres at den genetiske variation i vilde bestande ikke påvirkes
- at de udsåede planter ikke udkonkurrerer den vilde flora
- at de ressourcer de tilsåede marker tilbyder bestøvere ikke reducerer bestøvningen af vilde arter i nærheden af de blomstrende brakmarker.

DCE mener, at i relation til den enårig brak får man mange steder større variation ud af at lade være med at så noget som helst og lade den vilde ukrudtsflora komme selv. Især får man på sandjord ofte en meget fin natur ud af at lade frøpuljen i jorden spire frem.

Såning af brakmarker er mest relevant hvis tiltaget er helt eller delvist længelevende, og her er det vilde danske plantearter fra græsland, eng og hede, som er mest oplagte, og meget gerne bredbladede urter. Ved såning er det væsentligt, at der tænkes i at skabe variation.

Det er dog et generelt problem ved ordningen når brakarealet pløjes hvert år, fordi en række af de insekter som kan have gavn af vilde danske plantearter overvintrer som larver i vegetationen. Ved pløjning og ny såning af en mark med rødkløver og kællingetand vil der eksempelvis være risiko for at udrydde rødlistede arter som femplettet og seksplettet køllesværmer eller eng-blåfugl, idet disse arter netop bruger de to græslandsurter som værtsplanter og har overvintrende larver. Pløjning kan også destruere reder af jordboende bier.

Set i det lys kan DCE ikke anbefale at udså flerårige vilde danske plantearter under denne braklægningsordning, selvom disse klart har større biodiversitetsværdi end enårigne arter. En løsning på denne udfordring kunne være at 10 % af det braklagte areal hvert år friholdes fra pløjning, således at eventuelle overvintrende arter overlever til næste generation.

Faktisk er det af samme grund problematisk at udså hjemmehørende enårig plantearter, og vi mener ikke der er fagligt belæg for at pege på en liste over konkrete arter, før der er udført undersøgelser af konsekvenserne for den vilde fauna.

Der er en del litteratur på området, overvejende international – og ovenstående er blandt andet skrevet på denne baggrund